

1 Samenvatting van de tekst

Het christendom steunt op en ontstaat uit de 'paaservaring' van de leerlingen van Jezus: niet de dood heeft het laatste woord over Jezus, maar de levengevende kracht van God in hem. "Als Christus niet is opgestaan is ons geloof leeg."

Maar **verrijzenis is haast ondenkbaar geworden** in onze wereld. Ze is niet zoals Jezus' sterven een werkelijkheid die historisch kan geverifieerd (aangewezen) worden. Wat de wetenschap ons bijbracht, maakt het uiterst moeilijk in verrijzenis en hiernamaals te geloven. Ook de liturgische taal daarover stuit hedendaagse mensen tegen de borst. De voorstelling van dit geloofsgegeven (b.v. het 'Laatste oordeel' met bazuingeschal) is mythologisch en symbolisch. **Twee hoofdredenen** zijn er die het geloof in de verrijzenis ondermijnen. **Allereerst** de *voorstelling* van het hiernamaals waarbij onze persoonlijke geschiedenis na de dood gewoon zou *doorlopen in tijd en (aangepaste) ruimte*. Thomas van Aquino verwoordde de kern van het verrijzenis als 'Het eeuwig leven is God'. Alle voorstellingen ervan zijn ontoereikend en kunnen 'probleem' geven. Anderzijds kunnen we niet anders dan in menselijke voorstellingen erover spreken.... **Het tweede** is de *voorstelling* van de 'opstanding' uit de doden waarbij *ons lichaam 'weder samengesteld'* zou worden (hoe kan dat als het verast werd en uitgestrooid in zee?; en waar zouden die lichamen dan huizen in het universum?). **Johannes en Lucas** geven een vrij **lichamelijke** voorstelling van de verrezen Heer wiens wonden je kan aanraken en die vis eet met zijn leerlingen. Daarin wil hij duidelijk maken dat Jezus wel degelijk in vlees en bloed was teruggekeerd uit het graf. Zij reageren daarmee tegen het 'Grieks-Platonisch' denken dat lichaam en ziel radicaal van elkaar wil scheiden en de verrijzenis van Jezus voorstelt als een bevrijding van zijn ziel uit de kerker van zijn lichaam. Nee, het is de volledige Jezus, lichaam én ziel, die is opgestaan en als Verrezene verder leeft. Deze verhalen als een exacte reportage blijven lezen, geeft alleen maar problemen. **Paulus**, die 20 jaar vroeger zijn brieven schreef gebruikt andere beelden (vanuit de natuur) in 1 Kor. 15 en je voelt hoe hij daarbij worstelt met elke voorstelling van de verrijzenis. Onze voorstellingen van de verrijzenis in materie, tijd en ruimte kunnen *nuttig* zijn, zegt Peter Schmidt en *zelfs nodig* om ons verrijzenisgeloof met elkaar te delen en te beleven. Maar de *werkelijkheid* van onze voltooiing in God dekken zij *niet*. **Jezus' antwoord** op een onnozel verhaal dat de Sadduceeën hem voorschotelen van een vrouw die achtereenvolgens zeven broers huwt met de vraag daarbij 'van welke man zal deze vrouw dan zijn bij de opstanding van de doden?' is duidelijk. Hij zegt *twee* zaken: Huwelijk en voortplanting zijn eigen aan *déze* wereld. Houd dus op *menselijke* voorstellingen in die zin te maken van de toekomstige wereld. Ook zegt Jezus: in het visioen van Jahwe met Mozes bij het brandend braambos verklaart de Heer zelf: 'Ik ben een God van leven. Voor mij leven Abraham, Izaäk en Jacob'. Omdat zij voor God levend blijven, zijn zij al verrezen.

Als we **in onze geloofsbelijdenis** zeggen: 'Ik geloof in de verrijzenis en het leven', drukken wij eigenlijk uit: 'God is geen God van doden, maar van levenden, want voor Hem zijn allen levend.' Dat is de kern van de hoop die wij, omwille van Jezus en zijn verrijzenis, aan elkaar blijvend mogen doorgeven wanneer dierbaren gestorven zijn. Alles wat we zullen geweest zijn, vindt in Gods liefde zijn uiteindelijke zin en voltooiing.

2 Methodische suggesties voor de bijeenkomst

► Het onderwerp voor deze maand is cruciaal voor christenen. Dat het gevraagd werd is niet verwonderlijk, want de problemen rond 'verrijzenis' en 'voortbestaan' zijn legio. De redactie is blij dat prof. Peter Schmidt, exegeet, een leesbare bijdrage heeft geleverd die naar de kern van de problematiek gaat. Misschien wekt zijn visie bij sommige lezers wat onrust. Dit erkennen is belangrijk. Maar als mensen van de 21ste eeuw is het nog belangrijker te zoeken hoe we de kern van het GELOOF in de Verrezen Heer kunnen uitdrukken, los van de concrete voorstellingen die we er altijd over zullen hebben maar die bedrieglijk kunnen zijn. Even belangrijk is het samen te getuigen en te zoeken over hoe het verrijzenisgeloof een weerslag heeft op de manier waarop we in het leven staan ('leven is belangrijker dan dood', 'de dood is niet het einde', 'geloven in de opstanding kan ook betekenen in opstand komen tegen alles wat het leven bedreigt'). M.a.w. het gaat om de kern van ons christenzijn dat gesteund is op het GELOOF in de Verrezen Jezus, 'die Heer en het Leven geeft', zoals we uitdrukken in onze geloofsbelijdenis.

► De besprekingsvragen gaan naar de manier waarop wij dat verrijzenisgeloof beleven. Dus naar de ervaring van de Verrezenen in óns leven en in ónze tijd. De getuigenissen die ik onder nr. 3 en 4 heb verzameld, willen daar ook recht aan doen.

► Onder nr. 5 heb je een eenvoudig schema dat ons duidelijk maakt hoe de woorden (w.) en daden (d.) van Jezus eerst een paar tientallen jaren mondeling werden overgeleverd en hoe pas later meer systematisch de geschreven 'evangelies' ontstonden: Marcus, eindredactie rond 70, Matteüs en Lucas rond 80 en Johannes rond 90. (*De cijfers die vermeld zijn, zijn het aantal verzen in dat evangelie*). Wel waren er vanaf 51 al brieven van Paulus. Deze brieven zijn dus ouder dan onze huidige evangelies. Dit schema is nuttig om geen enkel Nieuwtestamenteisch verhaal als een oog- en oorgetuigeverslag van Jezus te lezen! Het is ook nuttig bij de tekst van Peter Schmidt die verwijst naar het verrijzenisgetuigenis van Paulus in de eerste Korinterbrief. Deze gaat de evangelies (met hun verrijzenisverhalen) dertig jaar vooraf. Het schema verduidelijkt dat de verrijzenisverhalen (én ook de lege grafverhalen) geen historische reportages!

3 Leo Feijen na 15 jaar opnieuw in gesprek met Broeder Thomas (Marcellin Theeuwens, Nederland) voorheen prior van de Kartuziers in de 'Grande Chartreuse' te Grenoble en woonachtig in klooster in Marseille

De uitzending is te herbekijken op https://www.npostart.nl/de-mooiste-kloosters-van-europa/24-12-2019/KN_1711655_en_duurt_27

(uitzending van dec. 2019; begin 2020 is Br. Thomas gestorven)

Zwaar aangetast door een chemobehandeling voor leverkanker is Broeder Thomas uiterst broos geworden. Hij spreekt heel bedachtzaam en langzaam. Ik geef de tekst van een eerste passage uit de uitzending (aan minuut 11).

- Leo: Nu u zo met de gezondheid bezig bent, he, chemo, herstellen, moe, voelt u ook soms fysiek dat het einde dichtbij is? Zijn er zo mensen die denken: "Nu is het er bijna?"
- Br. Thomas: De laatste weken is dat hier erg nabij gekomen.
- En hoe dan? Heeft dat het gevoel dat het uit uw handen glijdt?
- Dat eigenlijk niet. Niet dat het uit mijn handen glijpt. Maar dat ik aan iets anders toe ben.
- Bent u bang voor de dood?
- (Resoluut:) Nee! Nee, hoor, die mag gerust komen.
- De dood mag komen?
- Ja.
- Kijkt u ernaar uit?
- Ja. Niet naar de dood. Naar wat ik hoop dat, wat naderhand komt.
- Niet naar over die drempel gaan.
- Nee.

Waarom? Is dat voor u moeilijk?

Ja, een drempel passeren is altijd een beetje moeilijk. Je kunt het niet goed inschatten. Je kunt vallen. Je nek breken. Een drempel overgaan is altijd een beetje hachelijk. En zeker deze drempel. Omdat je eigenlijk niet weet wat er is. Je hoopt dat er iets is. En je hebt er wel een soort beeld van, wat je meegekregen hebt in je godsdienstige ontwikkeling, in je Godsvertrouwen en zo. Maar je weet eigenlijk niets; je weet eigenlijk niet hoe het gaat; wat het zal zijn.

- Je hoopt er op?
- Je hoopt er op!
- En toch doet u de chemo; toch wilt u blijven leven.
- Dat is geen innerlijke tegenspraak.
- Waarom niet?
- Omdat het leven wat je gekregen hebt moet je niet zomaar te gemakkelijk wegschuiven...

Daarop geeft Leo zijn persoonlijke bedenkingen prijs bij de vorige passage:

Nog ontroender dan ik gedacht heb, is dit weerzien (*Hij had Dom Thomas 15 jaar vroeger geïnterviewd en was erg onder de indruk gekomen...*) Je ziet dat de ziekte hem heeft aangetast. Je ziet dat het een fragiele man is. Maar wat me diep ontroert is dat hij zo, eu, eigenlijk al op weg is naar de andere wereld. Een wereld van vrede, van overgave, van vertrouwen, van geen twijfel. En het mooie is dat hij dat vertelt op een manier dat hij ongebroken is. Aan de ene kant de gebrokenheid van zijn lichaam en de ongebrokenheid van zijn ziel. Hij lacht, hij is tevreden, hij is blij, terwijl het lichaam beproefd wordt. Ja, dat vind ik ontroerend om te zien. Ontroerend...

Ik geef nog verslag van een tweede stukje gesprek, ietwat verder in de uitzending (aan minuut 22:22).

Leo: U was prior van dat grote moederklooster in de bergen van Grenoble, dan hebben we elkaar gezien. U heeft als eerste de deuren opengezet in een film van drie uur om te laten zien hoe stilte je leven kan verrijken. (*De titel film is: Le grand silence*)

- Ja
- En denkt u dan niet: "Dat heb ik gedaan?"
- Nee, daar denk ik wel aan terug, aan de mooie herinnering, maar niet zo van 'Dat heb

ik gedaan.' Want eu, nee, zo niet.

- Een Kartuizer leeft niet van verdienste?

- Nee ... nee.. nee.

- Denkt u eraan, eu, want ik kan me dat zo voorstellen dat er een moment komt waarop u zegt: "Nou is het genoeg. Ik hoef niet nog meer chemo.

- Dat kan komen, ja. Voorlopig volg ik nog de oncoloog die er hoop in heeft. Dus ik volg hem nog. Maar als de dag komt dat ik niet meer kan, dan houdt alles op.

- Dan houdt alles op, zegt u. Maar het is tegelijkertijd..

- Dan begint alles. Ja. dan begint alles.

4 Zou je anders leven wanneer er na dit leven niets meer kwam?...

Dat er veel twijfel is over 'Is er wel iets na de dood?' is heel herkenbaar. Ook in onderstaand stukje van Fons Janssen. Het prachtige hier vind ik, is dat de schrijver ervan tot een conclusie komt vanuit de volle diepte van het leven. Soms denk ik dat het echte, eigenlijke bewijs voor het verrijzenisgeloof, dus voor de overwinning van het leven op de dood, soms IN de menselijke werkelijkheid ervaarbaar is. Zoals beschreven in deze tekst: de authentieke liefde draagt oneindigheid in zich.

"Zou je anders leven wanneer er niets meer kwam?

Gesteld dat we voor eeuwig insliepen en dat je je achteraf niet eens meer kunt realiseren dat ze je met hun verhalen over een hiernamaals bij de bok hebben genomen.... Zou dat dan een reden zijn om nu anders te leven?

Zou ik dan bloemen gaan vertrappen of kinderen slaan?

Zou ik mensen pijn doen of kameraden verraden?

Zou ik met minder eerbied naar de sterrenhemel kijken?

Zou ik minder verlangen niet te hoeven sterven?

Ik zou er alleen verdriet over hebben, dat mijn hunkering naar eeuwig leven bedrog is in mij. Dat mijn hartenwensen niet betrouwbaar zijn. Dat mijn fantasie niet betrouwbaar is.

Dat de grote godsdiensten van de wereld apekool zijn.

Maar dat bedrog zal ik dan delen met een geliefde.

Wij zullen er samen om huilen.

Wij zullen zeggen: onze harten zijn bedrieglijk.

Laten wij elkaar vasthouden in deze wanhopige toestand.

En dat zullen wij dan doen.

En onderhand zal de twijfel komen.

Want we zullen voelen: deze liefde is geen bedrog.

Het is niet waar dat het allemaal niet waar is.

We voelen, we ruiken, we proeven onsterfelijkheid.

Nieuwsgierig zullen we sterven.

En zo moet het ook."

(Fons Janssen, G 3, XVde jaargang, nr. 9, sept. 1962, p.268)

5 Schema van het ontstaan van de vier evangeliën

Zoals de ontploffing van de atoombom op Hiroshima moeilijk waarneembaar was en er geen foto's over bestaan, zo is de verrijzenis (elke vergelijking loopt mank, maar maakt toch iets duidelijk!) het feit van de verrijzenis van Jezus - alhoewel deze boventijdelijk is en dus niet waarneembaar was voor de leerlingen - een onloochenbaar feit gezien de

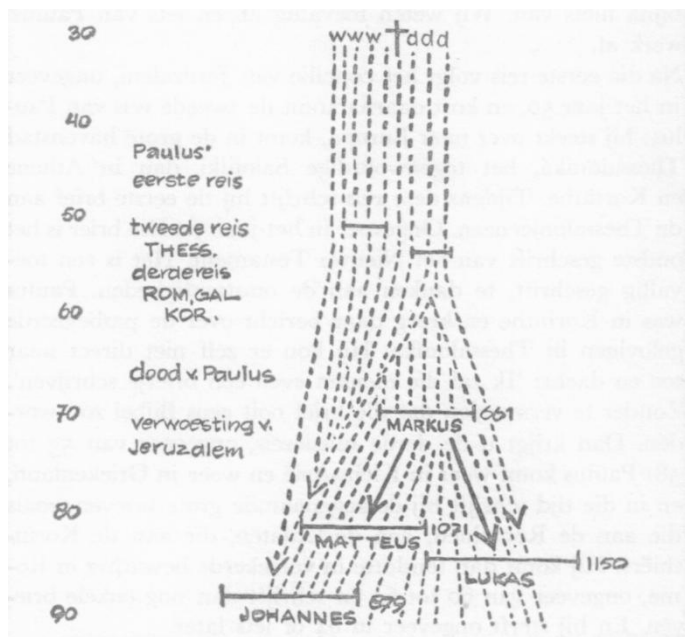
hele Jezusbeweging die daarop gevolgd is. Deze is wél waarneembaar! Een mooi schema uit een oud boekje kan dit verduidelijken. Tevens helpt het om telkens weer de correctie voor onszelf te maken dat onze evangelieverhalen geen oog- en oorgetuigeverslagen zijn die ons precieze historische informatie zouden geven!

Uit Luc. Grollenberg, *Bijbel voor alleman?* Elsevier, 1966, p. 88-90.

De uitwerking van een explosie

Ik geef wel eens als vergelijking — maar het is een heel manke vergelijking! — de ontploffing van de atombom boven Hiroshima. Een geweldige lichtflits, zo plotseling en zo verblindend dat niemand die eigenlijk heeft kunnen zien. Er is ook geen foto van gemaakt. Alles wat wij ervan weten is eigenlijk het effect: een kapotte stad, kapotte huizen, maar vooral - ontelbare mensenlevens die door die ene flits definitief veranderd werden. Welnu, als u nu 't vergelijkingspunt hierin zoekt, dat er iets héél plotseling gebeurt, dat dan door alle volgende generaties heen diep insnijdende gevolgen heeft in het leven van de mensen. Dan heb je zoiets als het optreden van Jezus.

In ons schema laten we, zoals gewoonlijk, de geschiedenis van boven naar beneden lopen. Bovenaan komt het jaartal 30, met een kruisje erbij. Ongeveer in dat jaar valt de kruisdood van Jezus. In de volgende jaren worden er al maar mensen aangegrepen door deze gebeurtenis. Zij beginnen een totaal nieuw leven. Wanneer zij 'zich bekeren' dan zien zij ineens perspectief. In die overgave aan Jezus als hun Heer en Meester, hun God, merken zij voor het eerst echte verantwoordelijkheid voor elke medemens. Daarom worden zij gedrongen tot een wervend getuigenis. Zij leven in hoop, in de verwachting van de spoedige voltooiing van wat God in Christus is begonnen. Allereerst is dat het geval bij de leerlingen die Jezus zelf om zich heen had verzameld. Maar spoedig breidt die kring zich geweldig snel uit.

De eerste reis van Paulus valt ongeveer in de jaren 43 tot 49: dan wordt de blijde boodschap van Gods toenadering in Christus verkondigd in Klein-Azië. De andere apostelen hebben dat ook gedaan, in andere streken, maar daar weten wij bijna niets van. Wij weten toevallig alleen iets van Paulus' werk af.

Na die eerste reis volgt het concilie van Jeruzalem, ongeveer in het jaar 50, en kort daarna komt de tweede reis van Paulus: hij steekt over naar Europa, komt in de grote havenstad Thessalonika, het tegenwoordige Saloniki, dan in Athene en Korinthe. Tijdens deze reis schrijft hij de eerste brief aan de Thessalonicenzen. Ongeveer in het jaar 51. Die brief is het oudste geschrift van het Nieuwe Testament. Het is een toevallig geschrift, te danken aan de omstandigheden. Paulus was in Korinthe en kreeg daar bericht over de pasbekeerde gelovigen in Thessalonika. Hij kon er zelf niet direct naar toe en dacht: 'Ik zal die mensen even een briefje schrijven'. Zonder te vermoeden dat die brief ooit eens Bijbel zou worden. Dan krijgt u de derde missiereis, ongeveer van 53 tot 58: Paulus komt weer in Klein-Azië en weer in Griekenland, en in die tijd schrijft hij de

zogenaamde grote brieven, zoals die aan de Romeinen, aan de Galaten, die aan de Korinthiërs. Hij komt dan tenslotte in verzekerde bewaring in Rome, ongeveer van 60 tot 62 en schrijft dan nog enkele brieven. En hij sterft ongeveer in 64 of iets later. Deze brieven zijn dus een paar getuigenissen uit de eerste generatie van mensen die het Christus-gebeuren hebben beleefd. Ik zou de lijst nog kunnen aanvullen met de meeste van de andere apostolische brieven. Dan volgt de grote datum in de geschiedenis van het Jodendom: de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen in het jaar 70. Dan wordt ook de tempel vernietigd, die voor de Joden de enige woonplaats van God onder de mensen was.

6 Bibliografie

* Roger Lenaers, S.J. is iemand die op diverse terreinen een poging deed om het mythologisch spreken te doorbreken en om christelijke geloofsgegevens voor de hedendaagse mens toegankelijk te maken. Een van zijn boeken heeft de suggestieve titel *Al is er geen God-in-den-hoge*. Voor wie radicaal geloofsgegevens wil herdenken, een gezelschap in die zoektocht.

* Sylvester Lamberigts schreef in *Het Teken* mei 2004 over Jezus is verrezen. Je kan het artikel lezen op <https://www.kuleuven.be/thomas/page/tijdschriften/viewarticle/62742/>

7 Suggestie gebedsmoment (Breng mee: N.T. (voor 1 Kor. 13); Z.J.; cd: zie 7.1)

7.1 Kies een **verrijzenislied** uit Z.J. (de reeks 400).

B.v. lied nr. **406**: Kondig het aan: de Heer is verrezen. (Uitvoering ervan op de CD **DDW 18**, nr. 16. ook op **DDW 1**, nr. 7).

7.2 Lees de prachtige tekst van Paulus over de verrijzenis in 1 Kor.15, 35-49 .

7.3 Lees de tekst van Fons Janssen – zie boven onder nr. 4.

7.4 **Gebed** (samen)

Heer, hoor naar ons roepen.

Weerhoud ons wegen te gaan

die leiden naar dood of onvrijheid.

Gij kunt ons tot mensen maken

die vreugde vinden in Jezus' verrijzenis

en ons telkens het leven het laten winnen van de dood.

Laat ons die hoop delen

met allen die zoekend zijn

naar de zin van hun bestaan. Amen

Aan- en opmerkingen aan guido.debonnet@skynet.be